

7. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь/ Кунин А.В. – изд. 4-е, перераб. и доп. – М.: Высшая школа, 1984. – 942 с.
8. Ларин Б.А. О народной фразеологии (Доклад на X Республиканском совещании по диалектологии, Институт языкознания им. А.А.Потебни в Киеве, прочитанный 12 мая 1959 г.) [Электронный ресурс] / Ларин Б.А. История русского языка и общее языкознание. – М. : Просвещение, 1977. – С. 149-162. – Режим доступа : <http://www.philology.ru/linguistics3/larin-77e.htm>
9. Лучинина Е.Н. Лингвокультурология в системе гуманитарного знания. *Критика и семиотика*. Тверской государственный университет [Электронный ресурс] / Лучинина Е.Н. – 2004. – Вып. 7. – С. 238-243. – Режим доступа : <http://www.nsu.ru/education/virtual/cs7luchinina.htm>
10. Фрумкина Р. М. Лингвистика в поисках эпистемологии/ Р. М. Фрумкина; отв. ред. И. М. Кобозева // Лингвистика на исходе XX века : Итоги и перспективы : тезисы Междунар. конф. – М. :Филология, 1995. – Т. II. – 606 с.
11. Хохлина М.Л. Лингвокультурный потенциал фразеологических единиц с «чужим» антропонимическим компонентом [Электронный ресурс] // Вестник Томского государственного университета. №349(август 2011) – Режим доступа : <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/349/image/349-034.pdf>
12. Шанский Н.М. Фразеология современного русского языка/ Шанский Н.М. – М. :Высшая школа, 1985. – 160 с.
13. Cold Turkey [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.etymonline.com/index.php?term=cold+turkey>
14. Cold Turkey [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://en.wikipedia.org/wiki/Cold_turkey
15. Cold Turkey [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.phrases.org.uk/meanings/cold-turkey.html>
16. Məhərrəmov S Etnoqrafik müşahidələr : Talıstan kəndi “Mədəniyyət”/ S.Məhərrəmov, A.Bayramov. – 2010. – 12 noyabr. – S. 13.
17. Vəliyeva N. Azərbaycanca – ingiliscə – rusca frazeoloji lüğət. 2-ci hissə [Электронный ресурс]. – В., 2006. – Режим доступа : <http://yazikilitra.narod.ru/nik2.htm>

УДК 81'253 :811.133.1

CONDITIONNEL DE PROBABILITÉ У ФРАНЦУЗЬКИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТАХ ТА СПОСОБИ ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ

Голтвяниця Н.Ю., к.філол.н., доцент, Серга Н.В., ст. викладач

Запорізький національний технічний університет

Стаття присвячена вживанню умовного способу вірогідності (Conditionnel de probabilité) у самостійних реченнях французьких науково-технічних текстів. Основна увага приділяється засобам його вербалізації французькою та українською мовами.

Ключові слова: умовний спосіб вірогідності, модальність, припущення, гіпотеза, ймовірність.

Голтвяниця Н.Ю., Серга Н.В. CONDITIONNEL DE PROBABILITÉ ВО ФРАНЦУЗСКИХ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ И СПОСОБЫ ЕГО ПЕРЕВОДА/ Запорожский национальный технический университет, Украина.

Статья посвящена употреблению условного способа вероятности (Conditionnel de probabilité) в самостоятельных предложениях во французских научно-технических текстах. Основное внимание уделяется способам его вербаллизации во французском и украинском языках.

Ключевые слова: условный способ вероятности, модальность, допущение, гипотеза, вероятность.

Goltvyanitsa N. Y., Serga N. V. CONDITIONNEL DE PROBABILITÉ IN FRENCH SCIENTIFIC AND TECHNICAL TEXTS AND METHODS OF ITS TRANSLATION/ Zaporizhzhya National Technical University, Ukraine.

The article deals with the use of Conditional Mood of probability (Conditionnel de probabilité) in the independent sentences of french scientific and technical texts. The main attention is paid to the methods of its verbalization in French and Ukrainian languages.

Key words: Conditional Mood of probability, modality, supposition, hypothesis, probability.

Одним із параметрів, за яким різняться мовні системи французької та української мов та, як наслідок, уможливує помилки при перекладі науково-технічних текстів французькою мовою, є категорія умовного способу (фр. *Conditionnel*).

У французькій мові умовний спосіб *Conditionnel* зустрічається не лише упідрядних умовних, але й у самостійних реченнях. В останніх *Conditionnel* позначає спектр дій від потенційної до нереальної, зокрема вживається на позначення інформації, достовірність якої не є встановленою – *Conditionnel de probabilité* [1, 558-559].

І якщо лінгвістичний статус цієї дієслівної категорії цікавить переважно лінгвістів-теоретиків, її семантична наповненість має важливе значення для будь-яких користувачів мови. Відповідно до значення будуть різнитися мовні засоби при перекладі українською мовою.

Необхідність сенсифікації студентів-майбутніх перекладачів до цієї категорії робить нашу наукову розвідку **актуальною**.

Об'єктом дослідження став *Conditionnel de probabilité* (умовний спосіб вірогідності) у французьких науково-технічних текстах, а **предметом** – засоби його вербалізації французькою та українською мовами.

Семантика умовного способу безпосередньо пов'язана з алетичною модальністю. Модальність – це ставлення мовця до дійсності: суб'єктивно-об'єктивне, оцінювальне й аналітичне, ускладнене існуючими філософськими, політичними, соціально-ідеологічними теоріями [2, 371], а алетична модальність стосується світу зовнішніх подій, так званих об'єктивних, щодо яких автор має експліцитне ставлення констатації: твердження існування причинно-наслідкового зв'язку між двома подіями. Центральними поняттями алетичної модальності є: обов'язковість, можливість, неможливість [3,167]. На вербальному рівні алетичні висловлювання містять лексеми "*необхідно*", "*можливо*", "*дійсно*", "*справді*", "*випадково*" та можуть виражати дещо про об'єкт наукового, філософського й інших видів пізнання, а також типи відношень між структурними частинами самого висловлювання [4].

З-поміж останніх робіт, присвячених мовним засобам вираження алетичної модальності, можна назвати роботи Гончарко О.Ю. [5], Ігіної З.І. [6], Михайлової К.І. та Кісельової О.В. [7], Сафонові Н. [8] та ін. Водночас, вираження алетичної модальності формами *Conditionnel* у французькій мові та їх відтворення при двосторонньому французько-українському перекладі досі лишається лакунарним.

Попри те, що в сучасній французькій лінгвістиці не припиняються суперечки щодо статусу *Conditionnel* – чи є він окремим способом чи лише специфічною часовою формою дійсного способу (дет. див. [9]), ця часова форма достатньо широко використовується для відтворення різних модальних суджень. С. Адзопарді зазначає, що модальність, зокрема алетична, висловлювань з *Conditionnel*, а також *Futur simple* у французькій мові витікає не з власне модальних значень цих форм у мовній системі, а є результатом взаємодії їх видово-часового значення з контекстом, у якому відбувається актуалізація висловлювання. Відтак, не є коректним порівнювати значення цих форм у двох різних мовних системах, а доцільніше зіставляти випадки їх використання відповідно до прагматичної цілі мовця [10, 78-79].

Щодо науково-технічних текстів, коло прояву модальності суттєво звужується, і серед трьох основних алетичних модальних значень: необхідно, неможливо, можливо, найпоширенішими виявляються два останні, на яких ми й зупинимося у нашій науковій розвідці.

Матеріалом для нашого дослідження стали французькі фахові тексти з різних джерел : звіт про стан промисловості композитних матеріалів [11], академічні наукові видання, галузь металознавства [12,15], інструкції з експлуатації та технічного догляду автівок [13], наукові статті, галузь електротехніки [14].

У науково-технічних текстах *Conditionnel de probabilité* поряд з *subjonctif* може вводити математичну формулу. Вживання умовного способу пояснюється тим, що будь-яка формула є моделлю, узагальненим відображенням процесів оточуючого середовища, а відтак не є 100% достовірною, оскільки не може враховувати абсолютно усі чинники:

Pour de l'aluminium, avec $v=0.34$, et sous une charge unitaire de 600 MPa on aurait : (formule)

Conditionnel de probabilité вживається також для вираження наукової гіпотези, припущення щодо перебігу процесів та явищ, безпосереднім свідком яких науковець не був, але робить висновок щодо їх протікання, спираючись на здобуті раніше знання:

Pour assurer la pérennité de la couche de protection il faut : ... limiter la porosité de la couche qui, à long terme, permettra au liquide corrosif d'entrer en contact avec le métal.

Conditionnel de probabilité вживається також поряд з *Futur simple*, де останній передає більший ступінь вірогідності протікання процесів:

Ces conditions sont voisines de celles précédemment examinées mais la solubilité nulle à l'état solide supprime la possibilité d'existence :

- ... d'une réaction péritectique car celle-ci **supposerait** la formation d'une phase...

*Ainsi, le diagramme dans ce cas **comportera** un eutectique...*

Значення Conditionnel de probabilité при формулюванні наукової гіпотези може посилюватися одночасним вживанням дієслів на позначення розумової діяльності (**penser**):

*...ainsi que sa composition donne à **penser** que la fusion ne devrait débiter qu'à T_f .*

Перекладач має звертати увагу на значення часової форми в контексті, бо неможливо завжди перекладати Conditionnel умовним способом чи майбутнім часом + лексичними одиницями з семою вірогідності, сумніву.

Потрібно звертати увагу на різницю між потенційним та нереальним у значенні Conditionnel de probabilité [9]. Перше переважно буде перекладатися майбутнім часом, тоді як друге передбачає використання умовного способу або лексичних одиниць для вираження сумніву, нереального.

Аналіз перекладів Conditionnel de probabilité українською мовою засвідчив, що переважно відбуваються місце як лексичні, так і синтаксичні трансформації, лише іноді використовується умовний спосіб, як у наступному прикладі:

*Compte tenu de ce qui précède, les dispositifs de puissance actuels suivants **pourraient** être intéressants :...*

*Враховуючи все попереднє, наступні сучасні силові пристрої **могли б** бути перспективними:...*

*Les équipements Wi-Fi ne doivent pas provoquer des fonctionnements indésirables ; « pas de déclenchement intempestif » **dirait-on** en langage de contrôle électrique.*

*Обладнання Вай-Фай не має приводити до небажаної роботи; «без невчасного відключення», як **сказали б** мовою електронадзору.*

Більш поширеним є використання форм майбутнього часу як в активній формі:

*De même, le client **pourrait**, lui aussi, réaliser des économies, car les moteurs à vitesse variable pourraient être alimentés directement en courant continu.*

*Як передбачається, клієнт (замовник), також, **зможє** отримати економію, оскільки двигуни зі змінною швидкістю зможуть жити безпосередньо постійним струмом.*

*Par exemple, dans le cas de pannes généralisées ou de coupures de longue durée sur des départs de distribution (dues à d'importants problèmes sur le réseau de transport), le fonctionnement d'artères de distribution en mode îloté **permettrait** l'alimentation des clients jusqu'à la remise en service du réseau.*

*Наприклад, у разі частих аварій або тривалих відключень струму на відгалуженнях мережі постачання (спричинених значними проблемами у мережах передачі електроенергії), робота транспортних магістралей електропостачання у режимі автономних ділень **дозволить** постачати енергію споживачам до відновлення роботи мережі,*

так і з використанням зворотних форм для перекладу пасиву:

*Important : Dans le cas où moins de 10 fréquences **seraient programmées**, il est impératif de mettre « 0000 » dans les fréquences restant à programmer.*

*Важливо: У випадку, коли **програмуватимуться** до 10 частот, обов'язково виставити «0000» для частот, що залишається запрограмувати.*

Рідше зустрічається теперішній час:

*Il **pourrait** ainsi être utile de déterminer au cas par cas s'il n'est pas avantageux de mettre en place une solution utilisant l'électronique de puissance.*

***Може** бути корисним визначати у кожному окремому випадку, чи є вигідним використання сигової електроніки.*

*Avec l'avènement de la production décentralisée sur les réseaux de distribution (et de transport), ces définitions **devraient** être adaptées, étendues ou révisées, dans le but de répondre à des questions telles que : quels **devraient** être les services système pour les réseaux de distribution ?*

Із введенням децентралізованого виробництва у мережі електропостачання (і електропередачі), ці визначення мають адаптуватися, поширюватися або переглядатися з метою відповідати на такі питання: яким є чи яким **має** бути системне обслуговування для мереж постачання?

Поширеним є використання модального дієслова *могти* для перекладу як активної форми:

Il est impératif de ne pas soulever la culasse, ce qui entraînerait le décollement des chemises de leur embase avec introduction d'impuretés et détérioration des joints toriques.

В жодному разі не піднімати голівку циліндрів, що **може** призвести до зриву гільз з їх опори, забруднення та пошкодження кільцевих проміжків.

так і пасивної:

Faire fonctionner le régulateur sans sa liaison avec la masse de l'alternateur car il serait instantanément détérioré.

Запустити регулятор, не замикаючи його на масу генератора, оскільки він **може** відразу пошкодитися.

Не менш поширеним є додавання лексем:

ймовірно:

...la polarisation ne serait évitée que pour une teneur en fer d'au plus 0,0002% .

«...поляризацію можна буде, **ймовірно**, запобігти тільки якщо вміст заліза складатиме не більше 0,0002%.»

Le plan de défense idéal d'un grand réseau électrique serait celui qui peut s'adapter aux conditions changeantes tout en offrant un équilibre entre les exigences de fiabilité quelque peu contradictoires .

Ідеальним планом захисту великої електромережі **ймовірно** буде план, який можна пристосувати до змінних умов, встановлюючи баланс (рівновагу) між незначно суперечними вимогами надійності.

Les additions de cadmium et d'aluminium dans les proportions indiquées relèveraient à 0,004% de cette valeur limite.

Додатки кадмію та алюмінію в зазначених пропорціях виявлятимуться **ймовірно** на рівні 0,004% цього граничного значення.

скоріше за все:

Ainsi ,obtenu par frittage, le nickel durci par dispersion de thorine ThO2 en grains de moins d'un dixième de micron conserverait une résistance mécanique intéressante jusqu'à 1300°C.

Таким чином, отриманий спіканням нікель, зміцнений дисперсією оксиду торію ThO₂ у зерна менше за 0,1 мікрона, **скоріше за все** буде зберігати достатню механічну міцність при температурах нижче 1300°C.

À la lumière de l'intérêt très largement répandu pour la norme 802.11i et des avantages financiers de l'utilisation des systèmes Wi-Fi, ces décisions devraient être reconsidérés.

Враховуючи дуже широку зацікавленість нормою 802.11i та фінансові переваги використання систем Вай-Фай, ці рішення **скоріше за все** мають переглянути.

вірогідно:

La technologie des nanocomposites pourrait se développer dans le secteur d'ici 5 ans.

У найближчі 5 років у галузі **вірогідно** буде розвиватися технологія нано-композитів.

La formation d'hydrides de zirconium dans l'alliage liquide s'opposerait en effet à celle de SiH4, si bien que le silicium resterait à l'état de polysilènes (SiH2), constituant noyaux de cristallisation pour le magnésium.

Утворення гідридів цирконію у рідкому ступіні **вірогідно** буде протидіяти утворенню SiH₄, настільки, що силіцій **вірогідно** залишиться у стані полісилінів(SiH₂), створюючи зародки кристалізації у магнії.

Це одним можливим засобом перекладу є синтаксичні трансформації:

A mesure que cette technologie gagnera en maturité, on devrait assister à une diminution des coûts de production.

По мірі того як ця технологія набуватиме розвитку, **має** зменшуватися її вартість виробництва.

Висновки.

Conditionnel de probabilité у французьких науково-технічних текстах використовується у двох основних випадках: при формулюванні наукової гіпотези та припущень щодо протікання процесів і явищ, свідком яких науковець не був, та при введенні математичних формул і функцій як моделей досліджуваних явищ. При перекладі українською мовою Conditionnel de probabilité найчастіше використовуються форми теперішнього та майбутнього часів дійсного способу, а також лексеми з семою ймовірності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Riegel M. Grammaire méthodique du français / M. Riegel, J.-C. Pellat, R. Rioul. – Paris : Presses Universitaires de France, 2011. – 1108 p.

2. Солганик Г.Я. О текстовой модальности к аксемантической основе текста / Солганик Г.Я. // Структура и семантика художественного текста : Докл. VII Междунар. конф. МГОПУ. – М. : Изд-во МГОПУ, 1999. – С. 364 – 372.
3. Мозгунов В. Модальність предикатів дозволу : спроба експлікації лінгвістичні студії [Електронний ресурс] / Мозгунов В. Вип. 20. – 2010 // – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ls/2010_20/mozgunov.pdf
4. Карамішева Н. В. Логіка (теоретична і прикладна) [Текст] : навч. посіб. / Н. В. Карамішева – [Львів: нац. ун-т ім. І. Франка] – К. : Знання, 2011. – 455 с. [електронний ресурс] – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/1334020340337/logika/interpretatsiya_modalnih_sistem
6. Гончарко О.Ю. Синтаксические возможности взаимовыразимости временных и алетических модальностей / Гончарко О.Ю. // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена : 2009. – [Номер выпуска : 97] [електронний ресурс] – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/sintaksicheskie-vozmozhnosti-vzaimovvyrazimosti-vremennyh-i-alelicheskih-modalnostey>
7. Ігіна З.О. Модальні слова у персонажному мовленні : семантичний та прагматичний аспекти (на матеріалі прози англійського й американського модернізму) : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови» / Зоя Олександрівна Ігіна; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2009. – 20 с. – укр.
8. Михайлова К.И. Средства выражения алетической модальности в русском и английском языках / Михайлова К.И., Киселева А.В. [електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.scienceforum.ru/2013/pdf/7698.pdf>
9. Сафонова Н. Еволюція поглядів на суб'єктивну модальність // Вісник Львівського університету. (Серія філологічна). – Вип. 34. – Ч. 1. – Львів, 2004. – С. 74-80
10. Merle J.-M. Etude du conditionnel français / J.-M. Merle // [електронний ресурс] – Режим доступу : http://hal.archives-ouvertes.fr/docs/00/67/12/15/PDF/jmmerle_etude_du_conditionnel_francais_partie1.pdf
11. Azzopardi S. Le Futur et le Conditionnel. Valeur en langue et effets de sens en discours. Analyse contrastive espagnol / français [Електронний ресурс] / Azzopardi S. – Режим доступу : http://tel.archives-ouvertes.fr/docs/00/71/86/52/PDF/2011_azzopardi_arch.pdf
12. Barreur L. L'industrie française des matériaux composites. Etude stratégique réalisée par Nodal Consultants pour le compte de la DiGITIP /SIM. Rapport final/ L. Barreur, B.de Maillard, S. Nösperger. – Paris : Ministère de l'économie, des finances et de l'industrie, 2002. – 130p.
13. Leiris H. de. Métaux et alliages . Tome III. Métaux et alliages autres que les fers, aciers et fontes / H. De Leiris – Paris : Masson et Cie, Éditeurs, 1971. – 194p.
14. Revue technique automobile : [Études et documentation]. – Boulogne-Billancourt : E.T.A.I., 1993. – 140p.
15. Electra. Revue électrotechnique. – 2003. – № 211. – P. 58-64 ; – 005. – № 222. – Brochure thématique № 280. – 2007. ; Brochure thématique № 231. – 2007. – P. 32-44.
16. Murry G. Aide-mémoire. Métallurgie. Métaux . Alliages. Propriétés / Murry G. – Paris : Dunod, 2004. – 329 p.
17. Новий російсько-український політехнічний словник : 100 000 термінів і термінів-словосполучень / [укл. М.Зубков]. – Х. : Гриф, 2005. – 952 с.